

Práva osob s mentálním postižením v mezinárodních dokumentech

Již od konce 19. století vznikaly různorodá mezinárodní uskupení s cílem mezinárodní spolupráce a boje za dodržování lidských práv, bezpečí a mír. V průběhu první světové války vznikla **Společnost národů**, jež byla ustavená v roce **1919** na podporu mezinárodní spolupráce a zachování míru a bezpečnosti. Společnost národů však svoji činnost ukončila v okamžiku, kdy se jí nepodařilo zabránit vzniku druhé světové války. V roce 1945 byla vypracována 50 národy *Charta OSN*, která byla ratifikována **24. října 1945** a vznikla **Organizace spojených národů - OSN (United Nations – UN)**. OSN se od počátku své existence snažila zlepšovat kvalitu života osob s postižením. V současné době má OSN 192 členských států a řadu organizací (UN 2011).

Jedním z hlavních úkolů OSN bylo po válce vypracování dokumentu o lidských právech, která budou platná pro všechny lidi na světě. OSN tedy začalo pracovat na Chartě lidských práv a po dlouhém a složitém procesu byla dne **10. prosince 1948** v Paříži přijata rezolucí Valného shromáždění *Všeobecná deklarace lidských práv – The Universal Declaration of Human Rights*. Den přijetí Všeobecné

deklarace lidských práv se stal Mezinárodním dnem lidských práv (UN 1948). Mezi významné úkoly OSN patří také boj za práva dětí. Od roku 1961 začaly světové kongresy řešit problematiku práv osob s mentálním postižením. V důsledku toho byla Valným shromážděním OSN 20. prosince 1971 přijata **Deklarace práv mentálně postižených osob**. Valné shromáždění danou deklarací žádá národní a mezinárodní organizace, aby zabezpečily, že tato deklarace bude sloužit na ochranu práv osob s mentálním postižením, zahrnující právo na zdravotní péči, výchovu a vedení, rozvíjející jeho schopnosti a možnosti v maximální míře. Další povinností je ekonomické zabezpečení, odpovídající životní úroveň, život v rodině a produktivní činnost. Dále je součástí ochrana před zneužíváním a upozornění na fakt, že pokud se vyskytne nutnost omezení práv, je nutné podrobit další úkony zákonnému postupu pod dohledem kvalifikovaných znalců (Deklarace práv mentálně postižených osob 1971).

Rok **1981** byl OSN ustanoven jako Mezinárodní rok osob s postižením. V roce **1982** přijala OSN **Světový akční program pro osoby s postižením**, který byl hlavním výsledkem Mezinárodního roku postižených osob, a jež představoval základní strategickou koncepcí na podporu práv osob s postižením. Do roku 1992 následovala

Dekáda OSN pro osoby s postižením, v jejímž průběhu měly jednotlivé vlády uplatnit aktivity doporučené Světovým akčním programem.

Mezi významné úkoly OSN patří také boj za práva dětí. Důležitým mezinárodním dokumentem se stala **Úmluva o právech dítěte** (Convention on the Rights of the Child) přijatá Valným shromážděním OSN **20. listopadu 1989** v New Yorku.

V roce **1991** byl Valným shromážděním přijat soubor pravidel na ochranu osob s mentálním postižením – **Zásady ochrany a zlepšování zdraví osob s mentálním postižením**. Úspěšné vyvrcholení Dekády OSN pro osoby s postižením představovalo přijetí **Standardních pravidel pro vyrovnání příležitostí pro osoby se zdravotním postižením** v roce **1993**. V období konce Dekády OSN byl určen Valným shromážděním Mezinárodní den postižených osob (3. prosince). Rokem **1994** zahájilo OSN plnění dlouhodobé strategie **Světového akčního plánu** s cílem vytvořit „*společnost pro všechny*“ do roku **2010**. V roce **2003** zahájila Organizace spojených národů práce na *Komplexní a úplné mezinárodní úmluvě o ochraně a podpoře práv a důstojnosti osob s postižením*, která má přispět k rovnosti postavení osob s postižením ve společnosti (OSN 1998).

Výsledkem bylo přijetí *Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením* (Convention on the Rights of Persons with Disabilities), a to 13. prosince 2006 v New Yorku. V platnost Úmluva vstoupila 3. května 2008. Jedná se o všeobecný koncept zajištění práv a osob s postižením ve společnosti (UN 2011).